

OLGA ANDREJAS

Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach, Polska

olgaandreas@gmail.com

DOI: 10.13166/awsge/196300

**PROBLEM HANDLU LUDŹMI W
KRAJACH DEMOKRATYCZNYCH**

**THE PROBLEM OF HUMAN
TRAFFICKING IN DEMOCRATIC
COUNTRIES**

**Ministerstwo
Edukacji i Nauki**

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Społeczna Odpowiedzialność Nauki II” pt. „Współczesny obraz społeczeństwa polskiego w nauce i debacie publicznej”

WSGE UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES IN JÓZEFÓW PUBLISHING HOUSE

ABSTRAKT

Artykuł porusza problem handlu ludźmi w państwach demokratycznych, wyjaśniono w nim powyższe pojęcie, a także na początku pracy przedstawiono rys historyczny tego zjawiska ponieważ owy problem jest znany ludzkości już od starożytności. W kolejnych częściach artykułu przedstawiono czynniki wpływające na handel ludźmi oraz sposób werbunku ofiar. Omówiono również rolę i efekty współpracy międzynarodowej w ściganiu przestępców odpowiedzialnych za handel ludźmi oraz wsparcie dla ofiar.

SŁOWA KLUCZOWE: *handel ludźmi, werbowanie i pomoc ofiarom, działania organów ścigania, współpraca międzynarodowa*

ABSTRACT

The article deals with the problem of trafficking in human beings in democratic countries, explains the concept and gives a historical overview of the phenomenon, as this problem has been known to mankind since ancient times. The following sections of the paper present; factors influencing trafficking in human beings and how victims are recruited. It also discusses the role and effects of international cooperation in prosecuting criminals responsible for trafficking and supporting victims.

KEYWORDS: *trafficking in human beings, recruitment and assistance to victims, actions of law enforcement agencies, international cooperation*

WSTĘP

Problem handlu ludźmi nie jest jedynie historycznym pojęciem, mimo że dla niektórych mogło by się tak wydawać. Przestępstwo to jest atakiem na podstawowe prawa człowieka, odbiera się ofiarom wolność oraz poczucie bezpieczeństwa. Rocznie ofiarami staje się około 49,6 mln ludzi, są to zarówno kobiety, dzieci jak i mężczyźni.. Handel ludźmi czyni z życia poszkodowanych przedmiot eksploatacji oraz licznych nadużyć. Celem badawczym jest przedstawienie problemu handlu ludźmi na arenie międzynarodowej i sposób walki z nim. Na podstawie zgromadzonych materiałów udało się uzyskać

informacje na temat tego wciąż pogłębiającego się problemu. Przestępcy, tudzież zorganizowane grupy przestępcze znajdują coraz to nowsze metody werbunku ofiar. Najczęściej poszukują osób samotnych, skonfliktowanych ze środowiskiem czy bezradnych. Często pod pretekstem oferty pracy za granicą werbują oni swoje ofiary, a później odbierają im dokumenty, szantażują i dokonują ich sprzedaży, bez ich wiedzy. Dzięki współpracy międzynarodowej, wymianie informacji między państwami i działaniu między innymi Interpolu, Eurojustu czy Europołu udaje się rozbijać zorganizowane grupy przestępcze zajmujące handlem ludźmi. Unia Europejska wprowadziła wiele przepisów mających na celu walkę z handlem ludźmi, a także usprawniła wymianę informacji między państwami członkowskimi i nie tylko. Przepisy Unijne regulują także w jaki sposób można pomóc ofiarom, aby nie pozostały one w tak trudnej sytuacji same^[1].

RYS HISTORYCZNY

Niewolnictwo jest terminem znanym już od starożytności, jest to stosunek zależności pomiędzy jednostkami, w którym to człowiek stanowi własność innej osoby. Niewolnikami stawały się jednostki najczęściej na skutek wojny, niewoli za długi, czy też dzieci niewolników. Niewolnicy już w starożytności pełnili najczęściej funkcje pomocy domowej^[2]. Pracowali oni także w kopalniach, rzemiośle, rolnictwie oraz kamieniołomach. W V wieku p.n.e stali się oni także przedmiotem handlu, co pogorszyło ich sytuację. Arystoteles uważał, że niewolnictwo jest czymś naturalnym, z kolei Platon twierdził, iż wolny człowiek nie jest godny zajmować się pracą fizyczną, stąd duże zapotrzebowanie na niewolników. Wolność można było uzyskać poprzez akty wyzwolenia przez pana, tudzież państwo. Z kolei w średniowieczu liczba niewolników się zmniejszała. W Grecji oraz Rzymie stawali się oni poddanymi, zajmowali się oni najczęściej uprawą ziemi oraz rzemiosłem.

---

^[1] Niewolnictwo <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niewolnictwo;3947597.html> [17.05.2024r.].

^[2] Ibidem.

W IX i X wieku niewolnikami głównie byli Słowianie, w Europie handlowali nimi najczęściej Żydzi. W czasach nowożytnych wzrósł znacznie popyt na niewolników, było to związane z kolonizacją Ameryki. Spowodowało to wydalenie wielu miejsc Afryki, a także opóźnienie jej rozwoju. Import czarnoskórych niewolników stał się dla Ameryki Łacińskiej głównym czynnikiem rozwoju gospodarczego, z kolei Europejczykom przyniosło wielkie dochody i doprowadziło do rozwoju kapitalizmu^[3].

W XVIII wieku nastąpił przełom, zaczął rozwijać się ruch zwany abolicjonizmem, który miał na celu zniesienie niewolnictwa. W 1802 roku Dania jako pierwszy kraj zakazała niewolnictwa, z kolei Anglia taki zakaz wprowadziła pięć lat później. Dnia 8 lutego 1815 roku handel ludźmi został pierwszy raz potępiony na arenie międzynarodowej przez kongres wiedeński. Anglia, Prusy, Rosja, Francja i Austria 20 grudnia 1941 roku podpisały Traktat Londyński, upoważnił on okręty wojenne stron, które podpisały traktat do wzajemnej rewizji statków podejrzanych o handel niewolnikami. Ten czyn został potępiony oraz zrównany z piractwem. Stany Zjednoczone oraz Anglia podpisali 7 kwietnia 1862 roku traktat, który upoważniał wzajemne przeprowadzanie rewizji na statkach podejrzanych o handel niewolnikami. Umowa ta przewidywała także kary dla osób, które prowadziły handel niewolnikami, a także wypuszczenie na wolność przewożonych niewolników. Kolejnym ważnym etapem w walce z niewolnictwem była konwencja Genewska trzydziestu sześciu państw w dniu 25 września 1926 roku. Strony tejże umowy zobowiązały się do zwalczania, a także zapobiegania handlu ludźmi oraz do dążenia do trwałego zaprzestania niewolnictwu. Nie wszystkie państwa jednak przyjęły tę konwencję, dlatego 7 września 1956 roku z inicjatywy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie podpisano uzupełniającą konwencję dotyczącą zniesienia niewolnictwa^[4].

---

^[3] Ks. Andrzej Zwoliński, *Niewolnictwo wczoraj i dzisiaj* Polonia Sacra R VIII(XXVI) nr 14/58(2004) s.5-15.

^[4] *Ibidem* s. 15-20.

WYJAŚNIENIE POJĘCIA HANDEL LUDŹMI

Handel ludźmi nie jest niestety tylko historycznym pojęciem to przerażające przestępstwo, które stanowi atak na prawa człowieka, wolność oraz bezpieczeństwo jednostek wciąż trwa. Czyni on z życia człowieka przedmiot sprzedaży, nadużyć oraz eksploatacji. Jest to wciąż pogłębiający się problem szczególnie wśród kobiet i dzieci na całym świecie, a niemal żaden kraj nie jest wolny od tego problemu. Może to być zarówno kraj tranzytowy, pochodzenia ofiar jak i państwo docelowe. To globalne przestępstwo generuje łącznie miliardy dolarów dochodu na całym świecie^[5].

Zgodnie z art 3 protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniającym Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. *(a) handel ludźmi oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie prostytutki innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów; (b) zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie, o którym mowa pod literą (a), nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którąkolwiek z metod, o której mowa pod literą (a); (c) werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania uznawane jest*

[5] *Handel ludźmi* <https://www.unic.un.org.pl/crime-congress-2015/handel-ludzmi/2695> [17.05.2024r.].

za handel ludźmi nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z metod, o której mowa pod literą (a);^[6].

Z kolei art. 8 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. mówi o tym iż: niewolnictwo oraz handel niewolnikami we wszelakich formach jest zakazane, a także, iż nie można nikogo trzymać w niewoli, tudzież poddaństwie. Nie można także nikogo zmuszać do pracy obowiązkowej bądź przymusowej. Jednak do wymienionych w powyższym zdaniu pracy przymusowej czy też obowiązkowej nie można zaliczyć tej związanej z wykonaniem ciężkiej pracy zgodnie z wyrokiem sądu, wszelkich świadczeń o charakterze wojskowym, pracach stanowiących zwykle obowiązki obywateli, a także świadczeniach wymaganych w wyjątkowych sytuacjach takich jak te zagrażające dobrobytowi społeczeństwa, tudzież życiu^[7]. Również Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej mówi o tym, iż handel ludźmi jest zakazany, nie można nikogo trzymać w poddaństwie, tudzież w niewoli oraz nie można nikogo zmusić do pracy przymusowej i obowiązkowej^[8].

Zgodnie z polskim kodeksem karnym art 115 § 22 handlem ludźmi jest: *werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem: przemocy lub groźby bezprawnej, uprowadzenia, podstępu, wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności, udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą – w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytutce, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym,*

^[6] Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. Dz.U.2005.18.160, art.3.

^[7] Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167, art.8.

^[8] Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2012/C 326/02, art. 5.

w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione powyższych punktach. Zgodnie z art. 189a kodeksu karnego handel ludźmi jest karalny i za popełnienie tego przestępstwa dana osoba podlega karze pozbawienia wolności od 3 do 20 lat. Z kolei za samo przygotowanie do tego przestępstwa podlega karze od 3 miesięcy do 5 lat^[9].

CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA HANDEL LUDŹMI ORAZ SPOSÓB WERBUNKU OFIAR

Zgodnie z danymi organizacji Walk Free każdego roku ofiarami współczesnego niewolnictwa na świecie staje się około 49,6 miliona ludzi, jest to 10 milionów więcej niż w 2016 roku^[10]. Z kolei w samej Unii Europejskiej w latach 2017-2018 zarejestrowano ponad 14 000 ofiar handlu ludźmi, chociaż liczba ta w rzeczywistości może być większa. Co roku zyski handlarzy żywym towarem sięgają około 20,4 miliona euro^[11].

Wzrost przypadku handlu ludźmi spowodowały przede wszystkim takie czynniki jak: otwarte granice, wysokie bezrobocie, ubóstwo, konflikty, fałszywe oczekiwania lepszego życia, brak możliwości polepszenia jakości życia, a także dyskryminacja rynków pracy, która powoduje wzrost migracji w celu poszukiwania pracy, aspiracja lepszego życia, a także :zapotrzebowanie na tanią siłę roboczą, korupcja, brak świadomości społeczeństwa, popyt na usługi seksualne czy wszechobecna przestępczość zorganizowana w sieci. Grupy migracyjne można podzielić na dwa rodzaje. Pierwszym z rodzajów jest migracja w celu

^[9] Dz.U.2024.0.17 t.j. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, art. 115 § 22, art. 189 a.

^[10] Zrozumienie skali współczesnego niewolnictwa <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/> [26.05.2024r.].

^[11] Komisja Europejska – komunikat prasowy *Zwalczanie handlu ludźmi: nowa strategia ma zapobiegać handlowi ludźmi, udaremnić przestępcom działanie, chronić ofiary i wzmocnić ich pozycję* 14 kwietnia 2021 r.

przetrwania np. podczas konfliktu zbrojnego, drugą zaś jest migracja w celu znalezienia lepszej pracy oraz życiowej szansy. Do pierwszej grupy zaliczają się najczęściej kobiety i to one zazwyczaj są ofiarami handlu ludźmi. Zdarza się jednak czasem tak, iż kobiety i dzieci są przewożone z miast, tudzież państw, w których mieszkają jedynie pod pretekstem zaoferowania im lepszej pracy oraz warunków do życia. Jednak jak się później okazuje osoby, które miały im zapewnić pomoc dokonują ich sprzedaży, bez ich wiedzy. Ofiary dowiadują się dopiero w jakim położeniu się znalazły po dojechaniu na miejsce i przekazaniu w ręce osób, które je kupiły. Stopień podatności kobiet na bycie ofiarą handlu ludźmi można określić poprzez: młody wiek, historię nadużyć, stopień edukacji, a także dramatyczne warunki socjoekonomiczne, tudzież konflikty zbrojne^[12].

Werbowaniem ofiar zajmują się najczęściej zorganizowane grupy przestępcze, które mają odpowiednie kontakty zarówno w kraju werbunku, a także tranzytowym oraz docelowym. Współcześnie metody werbowania ofiar skupiają się bardziej na manipulacji oraz przemocy psychicznej, aniżeli fizycznej. Oprócz powyżej wymienionych przypadków ofiarami stają się także osoby pozbawione wsparcia, bezradne, odizolowane od społeczeństwa, nie utrzymujące kontaktów z rodziną czy też skonfliktowane ze swoim środowiskiem. Rekrutacja ofiar następuje najczęściej poprzez ogłoszenia internetowe. Oferują one dobrze płatną pracę najczęściej za granicą, bez konieczności znajomości języków obcych, a także bez wymogu posiadania odpowiednich kwalifikacji. Werbunek może również odbyć się bezpośrednio, specjalnie wyszkolone do tego osoby poszukują osób zagrożonych bezrobociem, tudzież żyjących w patologicznych środowiskach^[13].

Kolejnym etapem jest przejęcie kontroli nad ofiarą, może on polegać na zależności emocjonalnej oraz poczuciu bezradności, jak i dezinformacją ofiary, ubezwłasnowolnieniu jej np. poprzez zabranie dokumentów lub częste zmiany

---

^[12] J. Jurewicz *Handel ludźmi w Polskim prawie karnym i prawie ponadnarodowym* wyd. uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 167-170.

^[13] Jolanta Rubiś-Kulczycka *Handel ludźmi jako forma współczesnego niewolnictwa* Zeszyty Naukowe Uczelni Jana Wyżykowskiego. *Studia z Nauk Społecznych*, 2016 (9), s. 35.

jej lokalizacji w celu zdezorientowania. Aby móc utrzymać kontrolę nad pokrzywdzonymi handlarze żywym towarem najczęściej izolują ich oraz stosują przemoc zarówno psychiczną jak i fizyczną. Podstawowe działania sprawców to: szantaż, dezinformacja zarówno o ofierze, jak i jej rodzinie, bicie, fotografowanie, zastraszanie czy gwałt. Niekiedy oprawcy grożą, iż doniosą władzę o ich nielegalnym pobycie oraz pracy bez pozwolenia. Przynajmniej na jednym z wyżej wymienionych etapów dochodzi do uzależnienia pokrzywdzonych od oprawcy. Zalegalizowanie pobytu ofiar w danym państwie najczęściej następuje na podstawie sfalszowanych dokumentów takich jak: dokument pobytu, pozwolenia na pracę, małżeństwo czy adopcja^[14].

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA A ŚCIGANIE PRZESTĘPCÓW ZWIĄZANYCH Z HANDELEM LUDŹMI

Kluczową rolę w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej odgrywa współpraca międzynarodowa. Kooperacja między służbami ścigania Unii Europejskiej między innymi takich jak straż graniczna czy policja pomaga zapobiegać, wykrywać i ścigać przestępstwa na terenie całej Unii Europejskiej. Taka współpraca dotyczy zazwyczaj najpoważniejszych przestępstw tj. handel ludźmi, przestępczość zorganizowana, handel narkotykami czy terroryzm. Współpraca ta polega w głównej mierze na wymianie istotnych informacji, a także pozwala funkcjonariuszom organów ścigania podejmować czynności związane z powoływaniem wspólnych grup lub zespołów realizujących czynności operacyjno-rozpoznawcze i dochodzeniowo-śledcze. Współpraca między organami ścigania oparta jest w głównej mierze na podstawie umów międzynarodowych (zarówno bilateralnych jak i wielostronnych) oraz porozumień, które umożliwiają współpracę zarówno na poziomie lokalnym oraz regionalnym w terenach przygranicznych. Realizowanie międzynarodowej

---

^[14] Ibidem s.36.

współpracy między organami ścigania jest podzielone na działania o charakterze pozaoperacyjnym oraz operacyjnym^[15].

Pierwsze działanie ma charakter strategiczny, polega ono na tworzeniu prawa unijnego, poznawania rozwiązań prawnych oraz przepisów, które obowiązują w innych państwach. Innymi słowy jest to opracowywanie podstaw prawnych, metod i form kooperacji między organami ścigania, mająca na celu zapobieganie oraz zwalczanie najpoważniejszych przestępstw^[16].

Współpraca operacyjna Unii Europejskiej zaś ma na celu wymianę informacji z wykorzystaniem organizacji międzynarodowych takich jak: Interpol, Europol, a dla państw będących w strefie Schengen System Informacyjny Schengen (SIS) oraz Krajowe Biuro SIRENE. Do przeprowadzenia takiej współpracy wykorzystuje się narzędzia, które pozwalają na bezpośredni dostęp do baz danych organów ścigania oraz systemów dla nich dostępnych tj; baza osób zaginionych i poszukiwanych, PESEL, dane DNA, skradzione dokumenty itp. Taka wymiana informacji kryminalnych jest kluczowa w zwalczaniu przestępczości transgranicznej. Wymaga ona zorganizowanego, a także wydajnego i właściwego systemu wymiany informacji między organami ścigania^[17].

Handlarze żywym towarem coraz częściej werbują swe ofiary, a także pozyskują *klientów* korzystając z wielu platform internetowych, a popyt na ich usługi niestety stale rośnie między innymi poprzez wojny, pandemię i wzrost migracji. W związku z powyższym Komisja Europejska 14 kwietnia 2021 roku przedstawiła plan mający na celu zwalczanie handlu ludźmi na lata 2021-2025. Strategia ta ma na celu zapobieganie przestępstwom, ochronę ofiar, a także ściganie sprawców tego przestępstwa. Wykorzystuje ona zarówno prawodawstwo, wsparcie operacyjne, finansowe oraz polityczne

---

[15] nadkom. Monika Matyjewicz, mjr. Katarzyna Galla-Podsiadło, mjr. Tomasz Nowak *Współpraca operacyjna w wymiarze międzynarodowym*, [w:] *Handel ludźmi praktyczne praktyczne aspekty prowadzenia postępowań*, red. Wojciech Kotowski, Warszawa, wyd. Prokuratura Krajowa, 2022 s. 170-171.

[16] Ibidem s.171.

[17] Ibidem s.171-172.

w celu zwiększenia ochrony ofiar, zmniejszenia popytu i ukrócenia przestępstwa jakim jest handel ludźmi^[18].

Najważniejszymi elementami strategii Komisji Europejskiej są: zmniejszenie popytu na ofiary handlu ludźmi, ochrona i wspieranie ofiar między innymi poprzez wzmocnianie ich pozycji oraz tworzenie kampanii prewencyjnych, dalsze wspieranie współpracy międzynarodowej w celu zwalczania handlu ludźmi w państwach tranzytowych, pochodzenia oraz docelowych (warto podkreślić, iż połowa ofiar handlu ludźmi nie pochodzi z krajów, które są członkami Unii Europejskiej), udaremnienie działalności handlarzy ludźmi między innymi poprzez regularne szkolenia o tematyce wykrywania i zwalczania tego przestępstwa, skierowane są do funkcjonariuszy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości^[19].

Kolejnym ważnym elementem walki z handlem ludźmi jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. Jest ona częścią globalnego działania, angażuje ona państwa trzecie, które są krajem pochodzenia ofiar albo państwem docelowym, gdzie są one przekazywane. Działanie to ma na celu zwiększenie świadomości, przez co ludzie będą mniej podatni na potencjalne zagrożenie, pomoc i wspieranie ofiar, a także zwalczanie pierwotnych przyczyn handlu ludźmi, również w państwach trzecich. Unia Europejska jest bardzo zaangażowana w przeciwdziałanie precedensowi handlu ludźmi. W tym też celu przyjęła ramową decyzję Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi. Dodatkowo Rada Europejska przyjęła program Sztokholmski, którego priorytetem jest walka z handlem ludźmi. Parlament Europejski podkreśla, iż organy ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej powinny nadal współpracować, aby wzmocnić walkę z handlem żywym towarem. Dzięki współpracy z Europolem i Eurojustem wymiana informacji, dochodzenie i ściganie najczęściej zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się handlem ludźmi będzie łatwiejsze

---

^[18] Komisja Europejska – komunikat prasowy *Zwalczanie handlu ludźmi: nowa strategia ma zapobiegać handlowi ludźmi, udaremniać przestępcom działanie, chronić ofiary i wzmocnić ich pozycję* 14 kwietnia 2021 r.

^[19] Ibidem.

i bardziej efektywne. Dodatkowo państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny doskonalić swoje strategie dotyczące zwalczania handlu ludźmi między innymi poprzez osłabianie i ograniczanie popytu prowadzącego do wyzysku, który później może przyjąć formę handlu ludźmi, a także wspierać i ściśle współpracować między innymi z organizacjami pozarządowymi, które zajmują się wsparciem dla ofiar, ale również szerzeniem świadomości społeczeństwa np. poprzez kampanie uświadamiające i informacyjne czy szkolenia. Dodatkowo urzędnicy, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami handlu ludźmi powinni być odpowiednio wyszkoleni, aby mogli właściwie postępować z ofiarami. Państwa członkowskie Unii Europejskiej podejmują także odpowiednie środki karne mające na celu odstraszenie i ukaranie osób zajmujących się handlem ludźmi^[20].

PRZYKŁADOWE EFEKTY ŚCIGANIA HANDLARZY LUDŹMI NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

Dnia 6 września 2022 r. w ramach wspólnego dnia działań EMPACT (wspieranego przez Eurojust i Europol) odbyło się pierwsze ogólnounijne spotkanie, podczas którego funkcjonariusze spotkali się w celu zwalczania przez internet przestępstwa handlu ludźmi, wzięły w nim udział organy ścigania z 20 państw. 85 ekspertów, z różnych rodzajów organów ścigania Unii Europejskiej w Holenderskiej Akademii Policyjnej w Apeldoorn skupili się na zwalczaniu grup przestępczych, którzy wykorzystują dostęp do internetu w celu prowadzenia handlu ludźmi. Eksperti w głównej mierze skupili się na przestępcach, którzy próbowali zwabić swoje ofiary wśród ukraińskich uchodźców w celu wykorzystania seksualnego. Organy ścigania szukali również śladów pozwalających rozpoznać inne formy wyzysku tj. praca przymusowa. Podczas tego spotkania: *monitorowano łącznie 114 platform internetowych,*

---

[20] Dz.U.UE.L.2018.284.22 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WsiSW.

z których 30 było związanych z ukraińskimi uchodźcami wymagającymi szczególnego traktowania; Skontrolowano 53 platformy internetowe podejrzane o powiązania z handlem ludźmi, z których 10 było powiązanych z uchodźcami ukraińskimi wymagającymi szczególnego traktowania; skontrolowano pięć platform internetowych powiązanych z handlem ludźmi, z których cztery były związane z wykorzystywaniem seksualnym dzieci w ciemnej sieci; zidentyfikowano 11 osób podejrzanych o handel ludźmi, z których 5 było powiązanych z handlem ludźmi, a w szczególności z obywatelami Ukrainy wymagającymi szczególnego traktowania; zidentyfikowano 45 możliwych ofiar, w tym 25 narodowości ukraińskiej; zidentyfikowano 20 platform, które mogą mieć powiązania z handlem ludźmi, w celu przeprowadzenia dalszego dochodzenia i monitorowania; sprawdzono 80 osób/nazw użytkowników, z czego 30 było związanych z możliwym wykorzystywaniem bezbronnych obywateli Ukrainy^[21].

Kolejnym przykładem skutecznego działania organów ścigania (Interpolu) jest współpraca organów ścigania z 47 krajami, którzy wzięli udział w operacji Liberterra 5-9 lipca 2021 roku, przeprowadzili oni około 500 000 inspekcji w punktach kontrolnych, lotniskach, a także w punktach zapalnych zidentyfikowanych dzięki wywiadowi i śledztwom. Funkcjonariusze podczas tych dni uratowali około 430 ofiar oraz zidentyfikowano 4000 nielegalnych migrantów, którzy pochodzili z 74 krajów, wielu z nich potrzebowało pomocy mieszkaniowej, medycznej czy psychologicznej. Dodatkowo wszczęto 60 nowych dochodzeń ponadnarodowych. Podczas kilkudniowego działania w tej operacji: *władze algierskie rozbiły grupę przemytniczą skupiającą się na szlakach morskich do wybrzeży Europy. Kolumbia rozbiła dwie różne organizacje przestępcze, dokonując 22 aresztowań. Podczas gdy jedna grupa zajmowała się przemytem migrantów do USA, druga skupiała się na sprowadzaniu kubańskich i haitańskich migrantów z Ekwadoru do Kolumbii. Ponadto aresztowano dwie osoby, które znalazły się w czerwonych notach Interpolu, poszukiwane przez Hiszpanię za handel ludźmi. Władze Ekwadoru aresztowały 8 podejrzanych,*

^[21] 20 krajów tworzy sieć, aby złapać handlarzy ludźmi podczas hackathonu <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/20-countries-spin-web-to-catch-human-traffickers-during-hackathon> [22.07.2024r.].

którzy przemycali migrantów do USA, korzystając z legalnego biura podróży jako przykrywki do rezerwacji lotów przez Meksyk. Funkcjonariusze w Ghanie zatrzymali dwóch Nigeryjczyków podejrzanych o kierowanie siatką handlu ludźmi między Ghaną, Togo, Beninem i Nigerią. W Macedonii Północnej aresztowano sześciu członków zorganizowanej grupy przestępczej. Przywódca współpracował ze współpracownikami na Bliskim Wschodzie przy przemycaaniu migrantów z Afganistanu, Bangladeszu, Pakistanu i Syrii do Grecji. Władze Sudanu uratowały 253 ofiary handlu ludźmi, aresztując 32 podejrzanych. Zorganizowana grupa przestępcza z siedzibą w Hiszpanii, która przemycała migrantów drogą morską z Algierii na hiszpańskie wybrzeże, została rozbita. Operacja ta zakończyła się ogromnym sukcesem, wiele ofiar odzyskało wolność, a przestępcy zajmujący się handlem ludźmi ponieśli odpowiedzialność za swoje czyny^[22].

Handlarze żywym towarem w głównej mierze skupiają się na zysku ze swojej przestępczej działalności, nie zważając tym samym na bezpieczeństwo, zapewnienie podstawowych potrzeb czy dobrostan ofiar. Przemycnicy aby uniknąć kontroli drogowych powodowali liczne wypadki między innymi w Chorwacji. Z kolei migranci ze Słowenii zmuszeni byli, aby podróżować w budach dla psów^[23].

POMOC DLA OFIAR

Państwa członkowskie Unii Europejskiej podejmują odpowiednie środki, aby ofiary otrzymały odpowiednią pomoc oraz wsparcie. Jest ona niezależna od tego czy poszkodowani są gotowi do współpracy w postępowaniu przygotowawczym lub występowania w charakterze świadka. Owa pomoc obejmuje zapewnienie środków do życia oznacza to, iż ofiara ma możliwość odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania, pomocy materialnej,

^[22] 286 aresztowanych w związku z globalną operacją handlu ludźmi i przemytu migrantów <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/286-arrested-in-global-human-trafficking-and-migrant-smuggling-operation> [22.07.2024r.].

^[23] Ibidem.

dostępu do tłumacza, poradnictwa oraz informacji, a także opieki medycznej i psychologicznej^[24]. Mają oni dostęp także do pomocy, która ma na celu zapewnienie możliwości przedstawienia i rozpatrzenia swoich praw i interesów jako ofiary podczas odpowiedniego etapu postępowania karnego skierowanego przeciwko handlarzom ludźmi. Poszkodowani będą mieć również dostęp do rynku pracy, edukacji oraz szkolenia zawodowego (jedynie pod warunkiem, iż legalnie przebywają na terytorium danego państwa)^[25].

Istnieje wiele organizacji pozarządowych pomagających ofiarom handlu ludźmi na całym świecie. W Polsce najbardziej znanymi organizacjami są: Fundacja Light House, Armia Zbawienia, Fundacja La Strada, Stowarzyszenie Pomoc dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej oraz Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć. Oferują one pomoc i wsparcie już na samym początku, gdy ofiara kontaktuje się z organami ścigania. Zapewniają oni poszkodowanym dostęp między innymi do środków higienicznych, ubrań, pożywienia, a także stałą możliwość wsparcia psychologicznego oraz interwencji kryzysowej. Powyższe organizacje pomagają także w zakwaterowaniu, zapewnieniu podstawowej opieki medycznej, najpotrzebniejszych leków, pomocy tłumacza, konsultacje prawne oraz pomoc w regulacji pobytu i otrzymania środków finansowych z Pomocy Społecznej. W razie potrzeby ofiary mogą otrzymać pomoc w zorganizowaniu bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia. Pozarządowe organizacje pomagają również znaleźć bezpieczne miejsce zatrudnienia dla takich osób, prowadzą szkolenia profilaktyczne w szczególności dla osób, które emigrują w celach zarobkowych, edukują także poprzez wystąpienia medialne, kompanie informacyjne, działania artystyczne czy szkolenia^[26].

---

^[24] Dz.U.UE.L.2018.284.22 DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW .

^[25] Dz.U.2009.20.107 KONWENCJA Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r.

^[26] *Organizacje pozarządowe* <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/organizacje-pozarządowe> [28.07.2024r.]

PODSUMOWANIE

Handel ludźmi jest przerażającym zjawiskiem czyniącym z życia ludzkiego przedmiot licznych nadużyć i eksploatacji, odbierane są jednostką podstawowe prawa człowieka takie jak wolność czy godność. Handlarze żywym towarem znajdują coraz to nowsze sposoby, żeby zwerbować ofiary, najczęściej szukają osób samotnych, skonfliktowanych ze swoim środowiskiem czy chcących znaleźć dobrze płatną pracę za granicą. Gdy handlarze znajdą już swoją ofiarę powoli zaczynają przejmować nad nią kontrolę, zabierają jej dokumenty, grożą, gwałcą, znęcają się najczęściej psychicznie i uzależniają od siebie. Niejednokrotnie ofiary zdają sobie sprawę w jakim tragicznym położeniu się znalazły dopiero w momencie gdy zostały już sprzedane. Na szczęście dzięki licznym umowom oraz współpracą międzynarodowym i działaniu między innymi Interpolu, Europolu, Eurojustu, SIS, SIRENE udaje się w porę przechwycić ofiary, a przestępcom postawić zarzuty. Wiele ofiar po odzyskaniu wolności przez lata boryka się z licznymi traumami i problemami psychicznymi tj. stanami lękowymi czy depresją. Jednak dzięki działaniu i pomocy licznych fundacji i organizacji pozarządowych mogą one uzyskać niezbędną pomoc, aby móc ponownie przystosować się do życia w społeczeństwie oraz uleczyć niektóre rany wyrządzone na psychice. Liczne fundacje pomagają ofiarą między innymi w zapewnieniu opieki medycznej i psychologicznej, znalezieniu mieszkania czy pracy.

BIBLIOGRAFIA

- 20 krajów tworzy sieć, aby złapać handlarzy ludźmi podczas hackathonu <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/20-countries-spin-web-to-catch-human-traffickers-during-hackathon> [22.07.2024r.]
- 286 aresztowanych w związku z globalną operacją handlu ludźmi i przemytu migrantów <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/286-arrested-in-global-human-trafficking-and-migrant-smuggling-operation> [22.07.2024r.]
- Dz.U.2009.20.107 Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r.
- Dz.U.2024.0.17 t.j. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, art. 115 § 22, art. 189 a.
- Dz.U.U.E.L.2018.284.22 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WsiSW. Handel ludźmi <https://www.unic.un.org.pl/crime-congress-2015/handel-ludzmi/2695> [17.05.2024r.]
- Jurewicz Justyna, Handel ludźmi w Polskim prawie karnym i prawie ponadnarodowym wyd. uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 167-170.
- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej 2012/C 326/02, art. 5.
- Komisja Europejska – komunikat prasowy Zwalczanie handlu ludźmi: nowa strategia ma zapobiegać handlowi ludźmi, udaremnić przestępcom działanie, chronić ofiary i wzmocnić ich pozycję 14 kwietnia 2021 r.
- Matyjewicz Monika, Galla-Podsiadło Katarzyna, Nowak Tomasz, Współpraca operacyjna w wymiarze międzynarodowym, [w:] Handel ludźmi praktyczne praktyczne aspekty prowadzenia postępowań, red. Wojciech Kotowski, Warszawa, wyd. Prokuratura Krajowa, 2022 s. 170-172.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167, art.8.
- Niewolnictwo <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niewolnictwo;3947597.html> [17.05.2024r.]
- Organizacje pozarządowe <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/organizacje-pozarządowe> [28.07.2024r.]
- Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. Dz.U.2005.18.160, art.3.

Rubiś-Kulczycka Jolanta, Handel ludźmi jako forma współczesnego niewolnictwa
Zeszyty Naukowe Uczelni Jana Wyżykowskiego. Studia z Nauk Społecznych, 2016
(9), s. 35.

Zrozumienie skali współczesnego niewolnictwa <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/> [26.05.2024r.]

Zwoliński Andrzej, Niewolnictwo wczoraj i dzisiaj Polonia Sacra R VIII(XXVI)
nr 14/58(2004) s.5-15.